

RESEARCH OF OPINION OF THE SLOVAK CITIZENS ON THE CURRENT POLITICAL AND ECONOMIC PROBLEMS IN THE EUROPEAN UNION

Marcel Lincényi¹

Abstract

The research study offers an analysis of the current public opinion of the Slovak citizen with a focus on the biggest political and economic problems in European Union nowadays. The study also provides with actually prevailing opinions, attitudes, preferences and values of the Slovaks in connection with the membership of the Slovak Republic in the European Union. It resulted from the performed analysis of the public opinion of the Slovak citizens, that, inter alia, the Slovaks perceived the negative activities of the European Union, while they kept losing their trust in the European institutions. Analysed citizens considered migration, terrorism or bureaucracy as the biggest problems in the European Union. European leaders should therefore take the lesson from the opinion of the respondents who are not satisfied with the manner in which the European Union tackled the issue of migration. On the other hand, the Slovaks still believe in the future of the European Union and do not consider the exit of the United Kingdom to be the cause of the collapse of the Union.

Keywords

European Union, Slovak Citizens, Research, Public Opinion, Migration, Trus

I. Úvod

Rok 2016 bol pre Európsku úniu opäť ťažkým obdobím. Aj v roku 2016 pokračovala európska migračná kríza a problémy s ňou súvisiace, ktoré začali v roku 2014. Podľa údajov Úradu vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR) sa v roku 2015 cez Stredozemné more do Európy dostalo 1 000 573 utečencov a takmer 3800 zahynulo, alebo je nezvestných.² V roku 2016 do Európy prišlo takmer 362 753 utečencov, pričom asi 5 000 mŕtvych a nezvestných je.³

Aj v roku 2016 žiaľ pokračovala teroristická vojna v Európskej únii, ktorá odštartovala v roku 2015 vo Francúzsku. Občanov Európskej únie šokoval teroristický útok v hlavnom meste Únie a sídle NATO v Bruseli, keď dňa 22. marca 2016 na letisku Zaventem pri teroristických útokoch zomrelo 32 ľudí a 340 sa zranilo. Európanov počas dovolenkového obdobia taktiež vystrašil teroristický útok nákladným autom vo Francúzskom meste Nice, kde zomrelo 86 a 434 ľudí sa zranilo.⁴

Obrovským prevrpením pre európskych lídrov, ale aj občanov Európskej únie bolo referendum vo Veľkej Británii dňa 23. júna 2016, v ktorom Britskí voliči odhlasovali vystúpenie svojej krajiny z Európskej únie. Toto rozhodnutie znamenalo okamžitý pád libry i akciových trhoch, neistotu v Škótsku, ktoré požadovalo nové referendum, ale aj neistotu z budúcnosti Európskej únie.

¹ Department of Political Science, Trenčín University of Alexander Dubček in Trenčín, Slovakia, Študentská 2, 911 50 Trenčín, E-mail: marcel.lincenyi@tuni.sk, marcel.lincenyi@gmail.com.

² Clayton, J. – Holland, H. (2015). Over one milion sea arrivals reach Europe in 2015: Key UNHCR. Dostupné z <http://www.unhcr.org/news/latest/2015/12/5683d0b56/million-sea-arrivals-reach-europe-2015.html> (17. 7. 2017).

³ Mediterranean Situation (2017). 2016 sea arrivals: Key UNHCR. Dostupné z http://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean#_ga=2.266302543.1158443161.1500277895-238539977.1500277895 (17. 7. 2017).

⁴ Škótsko, Madrid, Paríž: Najhoršie útoky za 30 rokov v západnej Európe. (2017) Denník Pravda. Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/430335-skotsko-madrid-pariz-najhorsie-utoky-za-30-rokov-v-zapadnej-europe/> (15.7.2017)

V neposlednom rade sa v roku 2016 európski lídri museli pasovať s Gréckymi dlhmi a problémami s nimi súvisiacimi a rastúcimi názormi niektorých lídrov, ale euroobčanov o tom, že už viac nechcú dotovať zadlžené Grécko.

Uvedené udalosti v Európskej únii v roku 2016 spôsobili závažné politické a hospodárske problémy v Európskej únii, ktoré môžu ohroziť budúcnosť fungovania Únie v súčasnej podobe. Vzhľadom k tomu sme sa rozhodli realizovať prieskum názorov Slovákov na uvedené aktuálne problémy v Európskej únii.

II. Metodika a metódy

Hlavným cieľom predkladaného výskumu bolo analyzovať verejnú mienku na aktuálne politické a hospodárske problémy v Európskej únii. Sekundárnym výskumným cieľom bolo analyzovať aktuálne názory, postoje, preferencie a hodnoty Slovákov v súvislosti s členstvom Slovenskej republiky v Európskej únii.

V prípade ďalšieho plánovania a návrhu výskumu sme uprednostnili koncept výskumných otázok pred stanovením výskumných problémov. Identifikovali sme nasledovné štyri výskumné otázky (VO):

VO1: Aké politické a hospodárske problémy v Európskej únii považujú dotazovaní Slováci za najzávažnejšie?

Vysvetlenie VO1: Myslíme si, že oslovení Slováci budú za tri najväčšie problémy v Európskej únii považovať migráciu, terorizmus a nezamestnanosť. A to z dôvodu pretrvávajúcej európskej migračnej krízy a rastúcich teroristických útokoch v Únii. Očakávame, že respondenti za problém označia aj nezamestnanosť, keďže tá je na Slovensku stále vysoká. Uvedený rebríček sme zostavili aj s ohľadom na výsledky špeciálneho Eurobarometra v roku 2016, ktorý si dal vypracovať Európsky parlament.⁵ Odpoveď na uvedenú výskumnú otázku budeme zisťovať prostredníctvom otázok v dotazníku číslo 1 až 5.

VO2: Ako hodnotia opytovaní respondenti riešenie utečeneckej krízy v Európskej únii?

Vysvetlenie VO2: Predpokladáme, že dotazovaní Slováci nebudú spokojní s opatreniami EÚ v súvislosti s otázkou migrácie tak, ako to vyplynulo zo špeciálneho Eurobarometra z roku 2016, ktorý sa venoval výskumu verejnej mienky v celej EÚ. Navyše z realizovanej výskumnej štúdie zameranej na prieskum názorov Slovákov na utečencov z roku 2016 vyplynulo, že občania SR nesúhlasia s riešením utečeneckej krízy v Európskej únii formou povinných kvót pre rozdelenie utečencov v EÚ a diktovaní týchto kvót členskými štátmi EÚ.⁶ Treba taktiež uviesť, že Slovensko je konzervatívna krajina, kde prevládajú národné a kresťanské princípy. Slováci nemajú veľa skúseností s migrantami, a navyše vrcholoví slovenskí politici vedú dlhodobu negatívnu politickú kampaň proti diktátu z Bruselu v tejto otázke. Odpoveď na uvedenú výskumnú otázku budeme zisťovať prostredníctvom otázok v dotazníku číslo 1 až 5.

VO3: Aké sú názory, postoje, preferencie a hodnoty Slovákov v súvislosti s brexitom vo Veľkej Británii v roku 2016?

⁵ Nancy, J. Europeans in 2016: Socio-demographic focus on their expectation. Special Eurobarometer of the European Parliament. 2016. (April 2016) STUDY Public Opinion Monitoring Unit, Directorate-General for Communication. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2016/attentes/eb85_1_sociodemographic_focus_en.pdf (15.7.2017)

⁶ Lincényi, M. (2016). Prieskum názorov Slovákov na utečencov. : Zborník príspevkov zo 17. medzinárodnej vedeckej konferencie Medzinárodné vzťahy 2016 – Aktuálne otázky svetovej politiky. ISBN 978-80-225-4365-1. – s.768–780. Dostupné z: https://fmv.euba.sk/www_write/files/dokumenty/veda-vyskum/konferencie/zborniky/Medzinarodne_vztahy_2016_Aktualne_otazky_svetovej_ekonomiky_a_politiky_final_version.pdf. (16. 7. 2017).

Vysvetlenie VO3: Očakávame negatívne názory, postoje a hodnoty Slovákov v súvislosti s brexitom vo Veľkej Británii v roku 2016 jednak z toho dôvodu, že v tejto krajine žije a pracuje množstvo ich blízkych príbuzných a boja sa o ich budúcnosť, ale taktiež z toho dôvodu, že začali pribúdať negatívne názory euroskeptikov, na čo okrem iných upozorňuje aj Miroslav Řádek (2016). Dotazovaní respondenti sa preto pri neistom vývoji Európskej únie môžu obávať o stabilitu Slovenskej republiky, ako aj svoju budúcnosť. Odpoveď na uvedenú výskumnú otázku budeme zisťovať prostredníctvom otázok v dotazníku číslo 6 až 8.

VO4: Ako vnímajú dotazovaní Slováci členstvo Slovenska v Európskej únii?

Vysvetlenie VO4: Domnievame sa, že Slováci si stále neuvedomujú dostatočne benefity z členstva v Európskej únii, pričom postupne klesá aj ich dôvera v európske inštitúcie. Negatívne nálady v Únii začínajú pribúdať od hospodárskej krízy. (Fabuš, 2012) Uvedený pokles dôvery v Európsku úniu je potvrdený aj prieskumami verejnej mienky Eurobarometer vo viacerých členských krajinách v roku 2015.⁷ Príkladom je rozhodnutie voličov vo Veľkej Británii, keď v referende 23. júna 2016 odhlasovali vystúpenie svojej krajiny z Európskej únie, či rastúci tlak na referendá v ostatných členských krajinách Únie. Odpoveď na uvedenú výskumnú otázku budeme zisťovať prostredníctvom otázok v dotazníku číslo 9 až 11.

Pri zbere dát bol použitý dotazník ako hlavná výskumná metóda, ktorá je určená na hromadné získavanie údajov. Administrovanie dotazníka zabezpečovalo 100 preškolených skúsených anketárov osobne v teréne, pričom mali 100 percentnú návratnosť. Dotazník pozostával zo 11 kvantitatívnych otázok.

Výskumný prieskum bol realizovaný v prvom kvartáli roku 2016 na výskumnom súbore 1398 respondentov, ktorý bol reprezentatívny pre dospelú populáciu z hľadiska pohlavia, veku, vzdelania a regiónov. Výskumná vzorka pozostávala zo 643 mužov a 712 žien, pričom 43 respondentov neuviedlo svoje pohlavie.

Ak sa pozrieme na výskumný súbor podľa veku, 397 respondentov malo 18–25 rokov, 326 bolo vo veku 26–35 rokov, 277 vo veku 36–45 rokov, 163 vo veku 46–55 rokov, 136 vo veku 56–65, 95 vo veku 65 a viac rokov, pričom štyria respondenti neuviedli odpoveď. Z výskumného súboru malo 475 respondentov vysokoškolské vzdelanie a vyššie, 674 respondentov strednú školu s maturitou, 151 respondentov strednú školu bez maturity, 85 respondentov základné vzdelanie, pričom 6 respondenti nemali žiadne vzdelanie a siedmi neuviedli svoje vzdelanie.

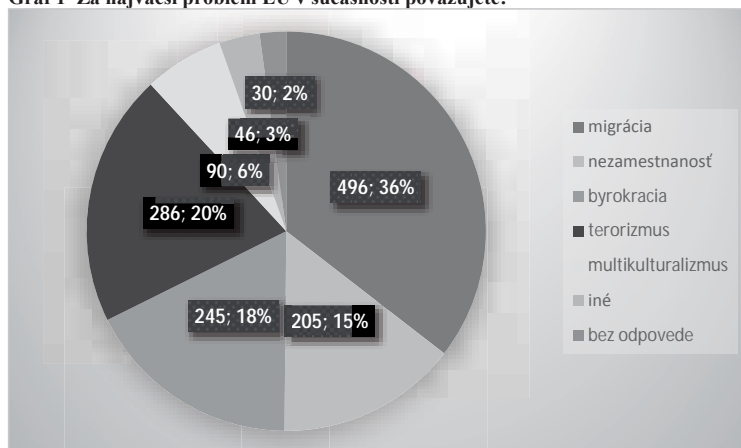
Respondenti z výskumného súboru pochádzali z bratislavského kraja (73), trnavského kraja (217), nitrianskeho kraja (40), trenčianskeho kraja (506), žilinského kraja (309), banskobystrického kraja (100), košického kraja (48), prešovského kraja (94), pričom jedenásť respondentov neuviedlo kraj, z ktorého pochádza.

⁷ Vačko, F. (2015) Eurobarometer / Dôvera ľudí v Európsku úniu poklesla. Európska únia. Dostupné z: <http://europa.europa.eu/oldweb-sulik.sk/eurobarometer-dovera-poklesla/> (15.7.2017)

III. Výsledky analýzy

Z výskumu podľa oslovených Slovákov vyplynulo, že najväčšími problémami v Európskej únii v súčasnosti sú migrácia (36 %), terorizmus (20 %) a byrokracia (18 %). Vedľajšími ťažkosťami Únie podľa oslovených sú nezamestnanosť, multikulturalizmus, a iné problémy. (Viac graf č. 1)

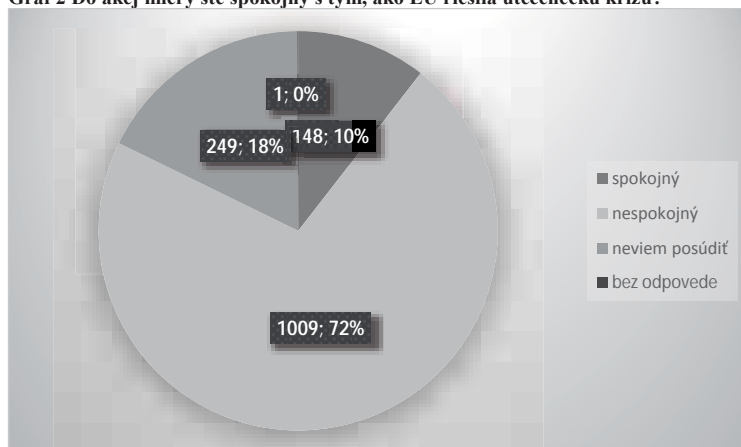
Graf 1 Za najväčší problém EÚ v súčasnosti považujete:

Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

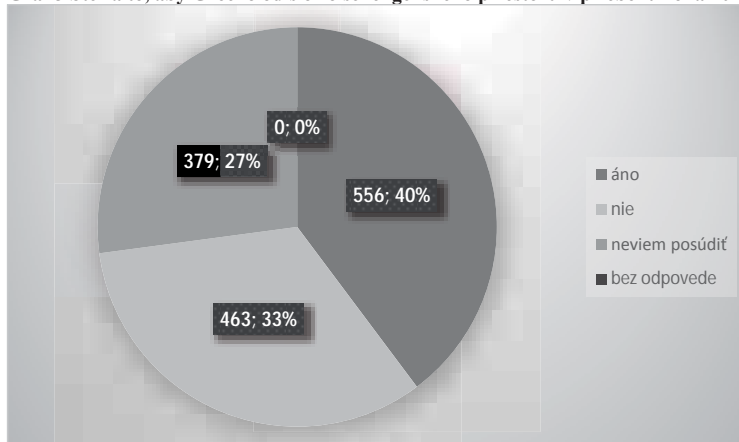
Väčšina oslovených Slovákov (72 %) nie je spokojná s tým, ako Európska únia doteraz riešila utečeneckú krízu. S rozhodnutiami európskych lídrov súhlasí iba 10 % dotazovaných respondentov. (Viac graf č. 2)

Graf 2 Do akej miery ste spokojný s tým, ako EÚ riešila utečeneckú krízu?

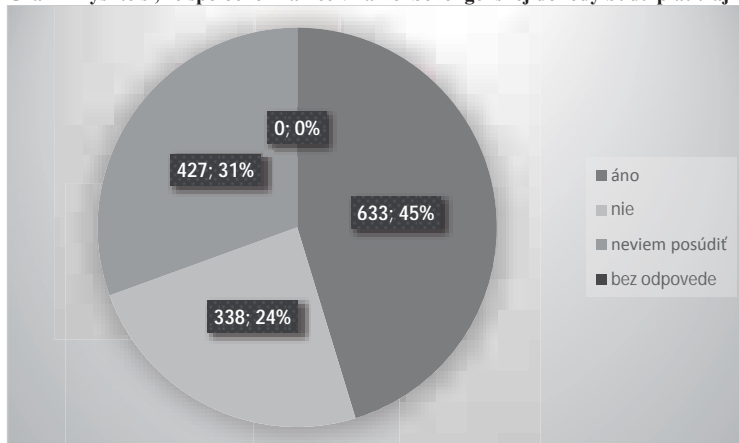
Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

Oslovení Slováci nie sú jednoznačne rozhodnutí v otázke, či by Grécko v priebehu roka 2017 malo odísť zo schengenského priestoru. Grécko si mimo Schengenu vie predstaviť 40 % dotazovaných respondentov, avšak tretina oslovených Slovákov je proti tomu a zvyšní respondenti uvedené rozhodnutie nevedeli posúdiť. (Viac graf 3)

Graf 3 Ste za to, aby Grécko odišlo zo schengenského priestoru v priebehu roka 2017?

Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

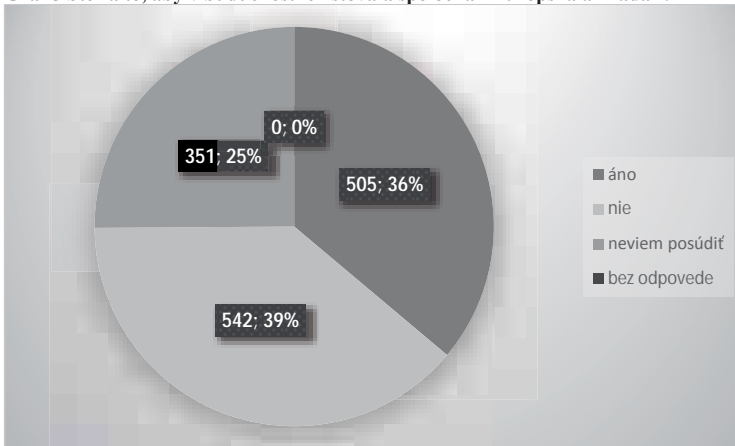
O niečo viac ako v otázke vylúčenia Grécka zo Schengenu sú optimistickejší Slováci pri samotnej budúcnosti schengenského priestoru. Takmer polovica dotazovaných respondentov (45 %) si myslí, že spoločné hranice v rámci Schengenskej dohody budú platiť aj v roku 2020, pričom opačného názoru je 24 % oslovených, no zvýšil sa počet tých, ktorí uvedenú otázku nevedeli posúdiť (31 %). (Viac graf 4)

Graf 4 Myslíte si, že spoločné hranice v rámci Schengenskej dohody budú platiť aj v roku 2020?

Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

Slováci nie sú presvedčení, že problematika migrácie, terorizmu a podobne by sa mala riešiť spoločnými vojenskými silami. Spoločnú „Európsku armádu“ si vie predstaviť 36 % dotazovaných, no proti nej je 39 % oslovených respondentov. (Viac graf č. 5).

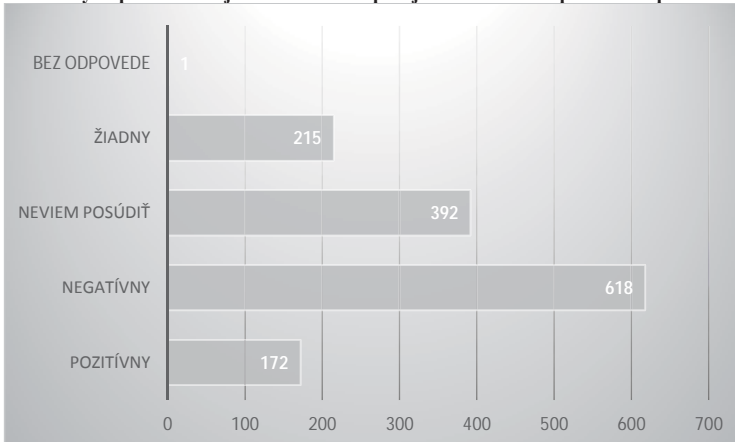
Graf 5 Ste za to, aby v budúcnosti existovala spoločná "Európska armáda"?

Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

Z výskumu okrem iného vyplynulo, že 44,2 % dotazovaných Slovákov si myslí, že vystúpenie Veľkej Británie z Európskej únie bude mať negatívny dopad, pričom opačného názoru je 12,3 % oslovených. Zvyšní respondenti sa neobávajú žiadneho dopadu, respektíve nevedeli posúdiť uvedenú situáciu. (Viac graf č. 6)

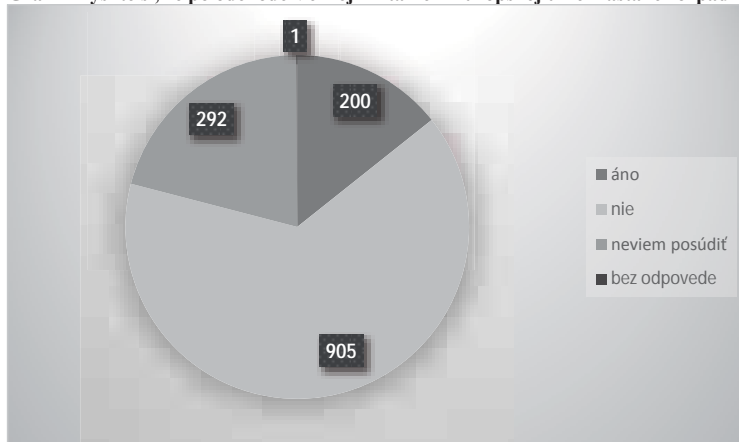
Graf 6 Vystúpenie Veľkej Británie z Európskej únie bude mať podľa Vás pre Únie dopad:

Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

Možného medializovaného rozpadu Európskej únie po odchode Veľkej Británie z Únie sa neobáva väčšina oslovených Slovákov (65 %), pričom tento scenár pripúšťa iba 14 % dotazovaných respondentov. (Viac graf č. 7)

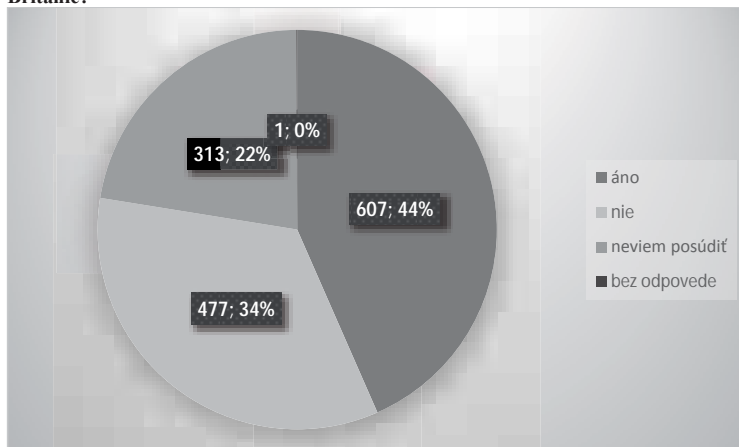
Graf 7 Myslíte si, že po odchode Veľkej Británie z Európskej únie nastane rozpad EÚ?

Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

Slováci si vedia predstaviť presťahovať sa do Veľkej Británie aj po brexite. Štyridsaťštyri percent oslovených respondentov si myslí, že aj po brexite budú mať Slováci aj naďalej taký záujem ekonomicky migrovať do Veľkej Británie, pričom opačného názoru je tretina dotazovaných. (Viac graf č. 8)

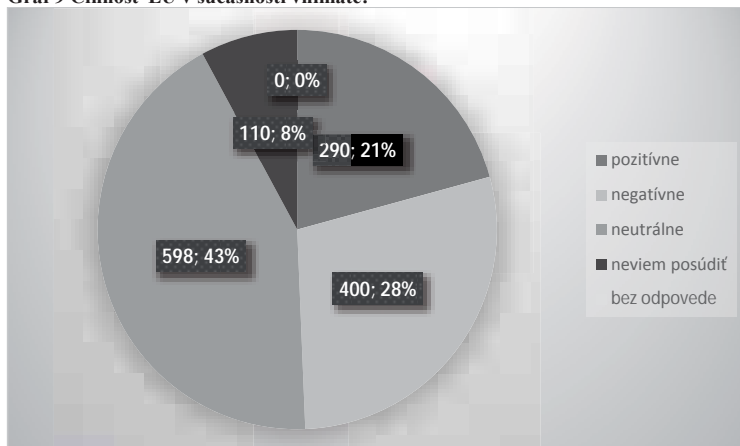
Graf 8 Myslíte si, že po brexite budú mať Slováci aj naďalej taký záujem ekonomicky migrovať do Veľkej Británie?

Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

Väčšina Slovákov v súčasnosti nevníma aktivity Európskej únie v prospech pre bežného občana. Činnosť únie totiž vníma viac dotazovaných negatívne (28 %) ako pozitívne (21 %), pričom zvyšní respondenti ju hodnotí ako neutrálnu, respektíve ju nevedeli posúdiť. (viac graf 9)

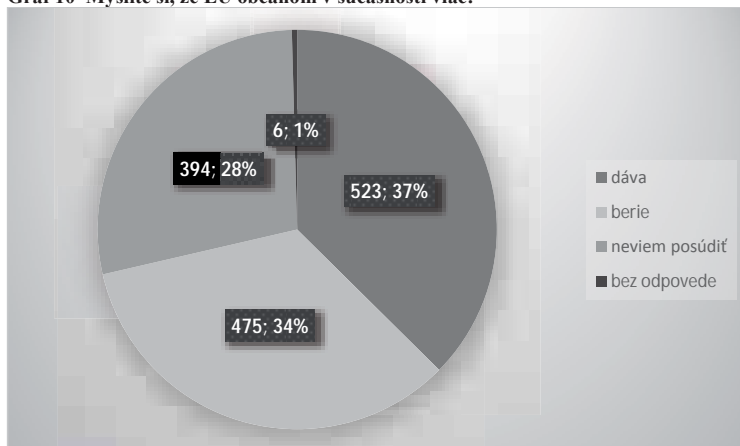
Graf 9 Činnosť EÚ v súčasnosti vnímate:

Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

Slováci nie sú jednotní ani pri otázke, či je pre nich únia viac prínosná, alebo negatívna. Z výskumu vyplynulo, že jedna tretina (37%) dotazovaných si myslí, že Európska únia im viac dáva, ďalšia približne rovnaká tretina (34%) je opačného názoru, pričom zvyšná tretina respondentov uvedenú otázku nevedela posúdiť. (viac graf 10)

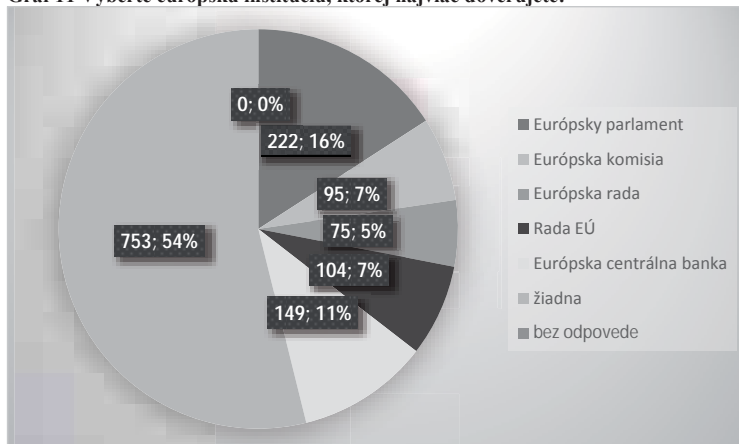
Graf 10 Myslite si, že EÚ občanom v súčasnosti viac:

Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

Slováci trinásť rokov po vstupe do Európskej únie prestávajú dôverovať európskym inštitúciám. Viac ako polovica dotazovaných respondentov nedôveruje žiadnej inštitúcii (54%), naopak najväčšiu dôveru získal Európsky parlament (16%) a následne Európska centrálna banka (11%). Najmenšiu dôveru získali Európska komisia, Rada EÚ a Európska rada. (Viac graf č. 11)

Graf 11 Vyberte európsku inštitúciu, ktorej najviac dôverujete:

Zdroj: Spracované z výsledkov vlastného výskumu.

IV. Záver

V rámci prvej výskumnej otázky sme predpokladali, že oslovení Slováci budú za tri najväčšie problémy v Európskej únii považovať migráciu, terorizmus a nezamestnanosť. Toto tvrdenie sa nám potvrdilo čiastočne, nakoľko dotazovaní respondenti za najväčšie problémy považovali migráciu, terorizmus a byrokráciu. Je zaujímavé, že oslovení Slováci označili nezamestnanosť až za byrokráciu napriek tomu, že na Slovensku je stále vysoká nezamestnanosť. Z uvedeného vyplýva, že Slovákov začína viac hnevať byrokrácia a diktát Európy ako nezamestnanosť na Slovensku. Dotazovaní Slováci sa vyjadrili proti zriadeniu spoločnej „Európskej armády“ ako riešeniu problematiky migrácie či terorizmu. Oslovení respondenti nie sú jednoznačne rozhodnutí v otázke, či by malo Grécko v priebehu roka 2017 odísť zo schengenského priestoru napriek tomu, že Grécko je jedna z hraničných krajín Schengenu, kadiaľ prichádzajú migranti do Únie. Slováci však napriek európskej migračnej kríze a problémom z nej súvisiacich veria v budúcnosť schengenského priestoru.

V druhej výskumnej otázke sme konštatovali, že dotazovaní Slováci nebudú spokojní s opatreniami EÚ v súvislosti s otázkou migrácie tak, ako to vyplynulo zo špeciálneho Eurobarometra z roku 2016, ktorý sa venoval výskumu verejnej mienky v celej EÚ, čo sa nám potvrdilo, nakoľko až 72 % oslovených nie je spokojná s tým, ako Európska únia doteraz riešila utečeneckú krízu.

V rámci tretej výskumnej otázky sme očakávali negatívne názory, postoje a hodnoty Slovákov v súvislosti s brexitom vo Veľkej Británii v roku 2016 z dôvodu, že v tejto krajine žije a pracuje množstvo ich blízkych príbuzných a boja sa o ich budúcnosť, ako aj z dôvodu, že začali pribúdať negatívne názory euroskeptikov. Oslovení respondenti síce vyslovili obavy z negatívneho dopadu vystúpenia Veľkej Británie z Európskej únie, avšak neobávajú sa možného rozpadu Európskej únie po brexite. Navyše Slováci si vedia predstaviť presťahovať sa do Veľkej Británie aj po odchode Veľkej Británie z Únie.

Vo štvrtej výskumnej otázke sme tvrdili, že Slováci si stále dostatočne neuvedomujú benefity z členstva v Európskej únii, pričom sme vyjadrili potvrdenie nastoleného trendu poklesu ich dôvery v európske inštitúcie. Štúdia potvrdila, že väčšina oslovených respondentov v súčasnosti nevníma aktivity Európskej únie v prospech bežného občania v Únii. Z výskumu taktiež vyplynulo, že dotazovaní Slováci si nedostatočne uvedomujú prínosy Európskej únie, pričom viac ako polovica respondentov nedôveruje žiadnej európskej inštitúcii.

Na základe realizovanej výskumnej štúdie môžeme konštatovať, že Slováci vnímajú za najväčšie problémy v Európskej únii migráciu, terorizmus a byrokráciu. Za závažné zistenie považujeme, že dotazovaní občania Slovenskej republiky nie sú spokojní s tým, ako lídri Európskej únie riešia problematiku migrácie a samotní brexit vo Veľkej Británii nepokladajú za dôvod rozpadu Únie. Vyššie uvedené zistenia môžu byť významnými dôvodmi toho, že aktivity Európskej únie hodnotia celkovo za negatívne a nedôverujú v európske inštitúcie.

Domnievame sa, že k zlepšeniu verejnej mienky na činnosť Európskej únie ako aj na dôveru občanov v európske inštitúcie by mohla pomôcť marketingová a mediálna kampaň. Takáto kampaň by sa mala realizovať v celej Európskej únii pod koordináciou Európskej komisie. (pozri kampaň Polakevičová 2016, Szabo 2016, Machová, Huszárík, Tóth 2016)

V prípade problematiky migrácie je potrebné, aby európski lídri boli aktívnejší a promptnejší v prijímaní riešení, pričom tieto opatrenia je potrebné prijímať so súhlasom všetkých členských štátov, a lídri jednotlivých krajín by mali byť zodpovednejší vo vysvetľovaní týchto krokov svojim občanom a voličov. V neposlednom rade je potrebné spomenúť význam multikultúrnej výchovy v prípade zvýšenia tolerancie občanov k azylovej politike, načo tiež upozornili viacerí autori. (Dopita, Staněk 2007, Medved'ová 2008, Janas 2015)

Literatura

Clayton, J. a Holland, H. (2015). *Over one milion sea arrivals reach Europe in 2015: Key UNHCR*. Dostupné z <http://www.unhcr.org/news/latest/2015/12/5683d0b56/million-sea-arrivals-reach-europe-2015.html> (17. 7. 2017).

Denník Pravda. (2017). *Škótsko, Madrid, Paríž: Najhoršie útoky za 30 rokov v západnej Európe*. Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/430335-skotsko-madrid-pariz-najhorsie-utoky-za-30-rokov-v-zapadnej-europe/> (15.7.2017).

Dopita, M., Staněk, A. eds. (2017). *Multikulturalita a výchova k občanství*. Praha: Nakladatelství Epoque, 2007. 272 s. ISBN 978-80-87027-37-0.

Fabuš, M. (2012). *The application of OCA criteria on the European monetary Union*. Brno: Masaryk University, 9th International Conference on European Financial Systems 2012 in Brno. Pages 41-44, ISBN:978-80-210-5940-5, WOS:000316422800007.

Janas, K. (2015). *Crisis Management in the Slovak Republic (State Administration)*. Berlín: MERCUR VERLAG.

Lincényi, M. (2016). Prieskum názorov Slovákov na utečencov. : *Zborník príspevkov zo 17. medzinárodnej vedeckej konferencie Medzinárodné vzťahy 2016 – Aktuálne otázky svetovej politiky*. ISBN 978-80-225-4365-1. s. 768–780. Dostupné z https://fmv.euba.sk/www_write/files/dokumenty/veda-vyskum/konferencie/zborniky/Medzinarodne_vztahy_2016_Aktualne_otazky_svetovej_ekonomiky_a_politiky_final_version.pdf. (16. 7. 2017).

Machová, R., Huszárík, E. S., Tóth, Z. (2016). Is advertising innovation the same as shocking? *Journal of Applied Economic Sciences*, 11(2), 247-250.

Medditerranean Situation (2017). *2016 sea arrivals: Key UNHCR*. Dostupné z http://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean#_ga=2.266302543.1158443161.1500277895-238539977.15002-77895 (17. 7. 2017).

Medved'ová, G. (2008). German's Minority's Identity in the Czech Cultural Environment within 1918–1938. Life Image in Literature. In Staněk, A. (ed.) *Multikulturní výchova jako možná cesta ke vzájemnému poznávání a pregraduální příprava učitelů*. Praha: Nakladatelství Epoque, s.r.o., s. 133–145.

Nancy, J. Europeans in 2016: *Socio-demographic focus on their expectation. Special Eurobarometer of the European Parliament*. 2016. (April 2016) STUDY Public Opinion Monitoring Unit, Directorate-General for Communication. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2016/attentes/eb85_1_sociodemographic_focus_en.pdf (15.7.2017)

Polakevičová, I., (2016). Controversy of media discourses in (a) political campaigns to referendum for protection of family 2015 in media space in Slovakia. *European Journal of Science and Theology*, 12(1), 11–19.

Řádek, M. (2016). The creation and development of eurosceptics political subjects in Czech politics. *University review*, 10(1), 20–25.

Szabo, P. (2016). Possibilities and limits of text strategies in the political marketing, *European Journal of Science and Theology*, 12(1), 193–203.

Vačko, F. (2015). *Eurobarometer / Dôvera ľudí v Európsku úniu poklesla*. Európska únia. Dostupné z: <http://europa.europa.eu/eurobarometer-dovera-poklesla/> (15.7.2017)

